

Försvarsutskottets betänkande

1987/88:4

om ändring av värnpliktslagen (1941:967), m.m.

FöU
1987/88:4

Sammanfattning

Betänkandet behandlar regeringens förslag i proposition 1987/88:54 om ändring i värnpliktslagen, m.m. I anslutning till propositionen behandlas också och avstyrks en motion från den allmänna motionstiden 1987 om översyn av inskrivningsförfarandet.

De ändringar i värnpliktslagen som utskottet förordar i enlighet med regeringens förslag rör bl.a. bestämmelserna om undantag i det enskilda fallet från skyldigheten att fullgöra värnpliktstjänstgöring. Bestämmelserna i värnpliktslagen om förtidsinskrivning av och värnplikt för underåriga m.m. föreslås utgå. Vidare förordas en ändring som innebär att krigsförbandsövningar inom armén får delas upp i två delövningar. Utskottet tillstyrker också att riksdagen i enlighet med regeringsförslaget beslutar om vissa terminologiska ändringar i sekretesslagen. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1988 såvitt avser bestämmelserna om uppdelningen av krigsförbandsövningar och den 1 juli 1989 i övrigt.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967),
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Över lagförslaget under 1 har lagrådets yttrande inhämtats. Lagrådet har i sitt yttrande lämnat det remitterade lagförslaget utan erinran men påpekat behovet av viss ändring i sekretesslagen. Regeringen har med anledning därav upprättat det under 2 framlagda förslaget till lag om ändring i sekretesslagen. De till propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

Lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967)

Härigenom föreskrivs i fråga om värnpliktslagen (1941:967)¹
dels att 15 och 20—24 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 2—5, 12 och 19 §§ samt 27 § 1 mom. och 29 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Yngling, som enligt 15 § inskrivits såsom underårig, är värnpliktig även innan han uppnått värnpliktsåldern.

Vid krig eller omedelbar krigsfara kvarstår värnplikten för den som in-
 kallats till tjänstgöring, så länge behovet det kräver.

3 §

Den som är värnpliktig är skyldig att fullgöra värnpliktstjänstgöring.

Värnpliktstjänstgöring utgörs av

- 1. värnpliktsutbildning enligt 27 § 1 mom.,*
- 2. beredskapsövning enligt 27 § 2 mom.,*
- 3. tjänstgöring enligt 28 §.*

3 §²

Den som till följd av lyte, stadigvarande sjukdom, bestående kroppslig svaghet eller annan dylik orsak är oduglig till krigstjänst skall frikallas från värnpliktens fullgörande.

Regeringen må förordna, att de som sålunda frikallats skola underkastas läkarundersökning och psykologisk undersökning samt, om de därvid befinnas dugliga till krigstjänst, vara skyldiga fullgöra värnplikt.

4 §

Från skyldigheten att fullgöra värnpliktstjänstgöring skall den befrias som

- 1. på grund av sjukdom eller av någon annan orsak har sin fysiska eller psykiska prestationsförmåga nedsatt i sådan grad att han inte kan fullgöra tjänstgöringen,*
- 2. löper särskild risk att genom tjänstgöringen få en sådan nedsättning av prestationsförmågan som avses under 1.*

¹ Lagen omtryckt 1969:378.

Senaste lydelse av

15 § 1975:555 22 § 1971:1162

20 § 1971:1162 23 § 1971:1162.

21 § 1971:1162

² Senaste lydelse 1975:555.

4 §

Den som på grund av övergående sjukdom, försenad eller otillräcklig kroppsutveckling eller annan dylik anledning tillfälligt är oduglig till krigstjänst skall undantagas från tjänstgöringsskyldighet under erforderlig tid.

Finnes vid inskrivning av värnpliktig, vilken ej kan anses oduglig till krigstjänst, skäl antaga, att hans förutsättningar för fullgörande av tjänstgöring kunna säkrare bedömas vid en senare tidpunkt, vare lag samma. Avgörande om sådan värnpliktigs krigsduglighet skall dock träffas senast det år den värnpliktige fyller tjugooett år.

3. genom naturalisation upptas till svensk medborgare det kalenderår då han fyller 28 år eller senare,

4. styrker att han i utlandet genomgått militär utbildning som i huvudsak kan jämföras med grundutbildning enligt denna lag,

5. på grund av långvarig vistelse utomlands inte har fullgjort sin tjänstgöringsskyldighet och återvänder till riket under det kalenderår då han fyller 28 år eller senare, eller

6. visar andra, synnerliga skäl för befrielse.

Befrielse får begränsas till visst slag av tjänstgöring och i fråga om befrielse enligt 1 och 2 även viss tid.

Beslut om befrielse får tas upp till ny prövning.

5 §³

Från värnpliktstjänstgöring må helt eller delvis befrias:

a) den som genom naturalisation upptages till svensk medborgare det kalenderår då han fyller tjugofem år eller senare;

b) den som styrker, att han i utlandet gjort militärtjänst;

c) den som på grund av långvarig vistelse utom riket ej fullgjort honom åliggande tjänstgöringsskyldighet och, då han återvänder till riket, uppnått en ålder av trettio år; samt

d) den som, utan att fall, varom ovan i denna paragraf sägs, är för handen, visar synnerliga skäl för sådan befrielse.

³ Senaste lydelse 1975:555.

Under de villkor regeringen bestämmer må anstånd medgivnas med tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. Regeringen meddelar bestämmelser om anstånd med annan värnpliktstjänstgöring.

12 §⁴

Det åligger inskrivningsnämnd att vid inskrivningsförrättning

besluta om frikallelse av värnpliktiga enligt 3 § första stycket och om undantagande från tjänstgöringskyldighet enligt 4 §.

besluta om inskrivning av värnpliktiga som ej blivit frikallade enligt 3 § första stycket.

besluta om uttagning av värnpliktiga för utbildning enligt 6 §,

besluta om värnpliktigas tillhörighet till militärområde, flottan eller kustartilleriet enligt 7 §.

Inskrivningsnämnden skall vid inskrivningsförrättning

1. besluta om befrielse från värnpliktstjänstgöring enligt 4 § 1 och 2,

2. besluta om inskrivning av värnpliktiga i övriga fall,

3. besluta om uttagning av värnpliktiga för utbildning enligt 6 §,

4. besluta om värnpliktigas tillhörighet till militärområde, flottan eller kustartilleriet enligt 7 §.

Om inskrivningsnämnden finner att det kan antas att en värnpliktigs förutsättningar att fullgöra värnpliktstjänstgöring kan bedömas avsevärt säkrare vid en senare tidpunkt, får prövningen uppskjutas under den tid som behövs. Den värnpliktiges förmåga att fullgöra tjänstgöring skall dock bestämmas senast under det år då han fyller 21 år.

19 §

Värnpliktsverket eller myndighet som värnpliktsverket bestämmer *handlägger ärende som avses i 12 §, om ärendet ej avgöres vid inskrivningsförrättning.*

Värnpliktsverket eller *den myndighet som värnpliktsverket bestämmer beslutar i ärenden*

1. som avses i 12 §, om ärendet inte avgöres vid inskrivningsförrättningen.

2. om befrielse enligt 4 § 3–6.

3. om anstånd med värnpliktstjänstgöring.

⁴ Senaste lydelse 1976:307.

27 §

1.5 De värnpliktigas utbildningstid

Värnpliktsutbildningen utgöres av grundutbildning och repetitionsutbildning. Repetitionsutbildningen kan utgöras av krigsförbandsövningar, särskilda övningar, fackövningar, särskilda fackövningar och mobiliseringsövningar.

A. Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid armén, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G eller F minst 220 och högst 245 dagar,
2. menig kategori E minst 290 och högst 315 dagar eller, i särskilt kvalificerad befattning, minst 325 och högst 350 dagar,
3. gruppbefäl minst 290 och högst 315 dagar,
4. plutonsbefäl minst 325 och högst 360 dagar eller, i särskilt kvalificerad befattning, minst 395 och högst 450 dagar,
5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid flottan, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G minst 285 och högst 310 dagar,
2. menig kategori F minst 325 och högst 350 dagar,
3. menig kategori E minst 415 och högst 440 dagar,
4. gruppbefäl minst 325 och högst 350 dagar,
5. plutonsbefäl minst 380 och högst 440 dagar eller, om den värnpliktige har avlagt sjökaptens- eller sjöingenjörsexamen, minst 325 och högst 350 dagar,
6. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid kustartilleriet, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G eller F minst 225 och högst 250 dagar,
2. menig kategori E minst 290 och högst 315 dagar,
3. gruppbefäl minst 290 och högst 315 dagar,
4. plutonsbefäl minst 380 och högst 405 dagar,
5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid flygvapnet, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G eller F minst 225 och högst 250 dagar,
2. menig kategori E minst 325 och högst 350 dagar,
3. gruppbefäl minst 325 och högst 350 dagar, eller, i särskild befattning i underhålls- eller underrättelsetjänst, minst 260 och högst 300 dagar,

4. plutonsbefäl minst 335 och högst 360 dagar,
5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning till någon av följande särskilda befattningar, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. apotekare minst 200 och högst 225 dagar,
2. läkare minst 200 och högst 225 dagar,
3. läkarassistent minst 230 och högst 255 dagar,
4. fältpräst minst 320 och högst 345 dagar,
5. personalvårdsassistent minst 320 och högst 345 dagar,
6. tekniker, vid armén minst 320 och högst 345 dagar och vid kustartilleriet minst 380 och högst 405 dagar,
7. systemtekniker vid flygvapnet minst 340 och högst 365 dagar,
8. meteorolog minst 340 och högst 365 dagar.

Värnpliktig, som uttagits till bevaknings- eller depåttjänst, skall fullgöra grundutbildning som omfattar vid

1. armén minst 220 och högst 245 dagar,
2. flottan minst 285 och högst 310 dagar,
3. kustartilleriet minst 285 och högst 310 dagar,
4. flygvapnet minst 310 och högst 335 dagar.

B. Värnpliktig skall fullgöra högst fem krigsförbandsövningar.

Krigsförbandsövning skall vid armén och marinen omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 21 eller, i befattning för menig på stamstridsfartyg vid flottan eller i särskilt kvalificerad befattning för menig, högst 25 dagar,
2. gruppbefäl högst 25 eller, i befattning för gruppbefäl på stamstridsfartyg vid flottan, högst 32 dagar,
3. plutons- eller kompanibefäl högst 32 dagar.

Krigsförbandsövning skall vid flygvapnet omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 15 dagar,
2. gruppbefäl högst 15 eller, i särskilt kvalificerad befattning för gruppbefäl, högst 22 dagar,
3. plutons- eller kompanibefäl högst 22 dagar.

För värnpliktig vid flottan i befattning för menig på sådant hjälpfartyg som det krävs speciella åtgärder för att rusta får krigsförbandsövningen utsträckas att omfatta högst 25 dagar. För värnpliktig vid flottan i befattning som menig radiosignalist eller, på stamstridsfartyg, i annan kvalificerad befattning, liksom för värnpliktig i befattning för menig på sådant stamstridsfartyg som det krävs speciella åtgärder för att rusta får krigsförbandsövningen utsträckas till att omfatta högst 32 dagar.

För värnpliktig i befattning som kompanichef eller kompanikvartermästare eller i motsvarande befattning eller med uppgift som materielredogörare kan tiden för krigsförbandsövningen utsträckas till att omfatta högst två dagar utöver den tid den värnpliktige eljest skall tjänstgöra.

Krigsförbandsövningarna inom armén får delas upp på två delövningar om sammanlagt högst 23 dagar för meniga och gruppbefäl och högst 30 dagar för plutons- och kompanibefäl.

Tiden för en krigsförbandsövning får tagas i anspråk för en fackövning. En krigsförbandsövning för värnpliktig i befattning på stamstridsfartyg vid flottan får uppdelas i högst fyra delövningar.

C. Värnpliktig i befattning för plutons- eller kompanibefäl samt värnpliktig i särskilt kvalificerad befattning för menig eller gruppbefäl kan åläggas att fullgöra högst fem särskilda övningar.

Särskild övning skall omfatta högst elva dagar vid armén och marinen samt högst fyra dagar vid flygvapnet.

Värnpliktig, som vid förband skall fullgöra uppgift av särskild betydelse för genomförande av förbandets mobilisering eller som är krigsplacerad vid förband, vars mobilisering är avsedd att kunna genomföras på avsevärt kortare tid än som gäller för huvuddelen av försvarsmaktens förband, kan åläggas att fullgöra högst fem mobiliseringsövningar om sammanlagt högst åtta dagar.

Tiden för särskild övning får tagas i anspråk för särskild fackövning.

Vid flygvapnet får särskild övning uppdelas i två delövningar, om den värnpliktige medger det.

29 §⁶

Ärende om befrielse från värnplikts-tjänstgöring enligt 5 § första stycket och om anstånd med tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. prövas efter ansökan av den värnpliktige av chefen för värnpliktsverket eller, enligt hans bestämmande, av annan truppregringsmyndighet.

Ärenden om befrielse från värnplikts-tjänstgöring enligt 4 § 3–6 och om anstånd med tjänstgöring prövas endast efter ansökan av den värnpliktige.

Talan mot beslut i ärende som avses i första stycket föres hos värnpliktsnämnden genom besvär som skola ha inkommit inom två veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

Beslut i ärenden enligt 12 och 19 §§ får överklagas hos värnpliktsnämnden inom två veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Beslut om ändrad uttagning eller tillhörighet efter fullgjord grundutbildning får dock inte överklagas.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Lämnas ansökan om anstånd med att påbörja tjänstgöring utan bifall, skall den värnpliktige inställa sig till tjänstgöring oaktat han för talan mot beslutet.

Beslut som meddelas enligt 12 och 19 §§ skall gälla omedelbart.

Mot värnpliktsnämndens beslut må talan icke föras.

Värnpliktsnämndens beslut får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft, i fråga om 27 § 1 mom. den 1 juli 1988, och i övrigt den 1 juli 1989.

I fråga om den som har frikallats från värnpliktens fullgörande enligt äldre bestämmelser skall efter ikraftträdandet föreskrifterna om befrielse enligt 4 § första stycket 1 och 2 i den nya lydelsen tillämpas. Den som har undantagits från tjänstgöringsskyldighet enligt äldre bestämmelser skall vid tillämpningen av lagen efter ikraftträdandet anses ha befriats från skyldigheten att fullgöra värnpliktstjänstgöring under motsvarande tid.

I fråga om den som har inskrivits som, underårig före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

2 Förslag till

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Häriigenom föreskrivs att 7 kap. 12 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 kap.

12 §

Sekretess gäller i ärende om inskrivning av värnpliktig för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid försvarsmakten, *frikallelse från värnplikt, undantagande från tjänstgöringsskyldighet*, anstånd med värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

Sekretess gäller i ärende om inskrivning av värnpliktig för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i ärende som angår antagning till utbildning vid försvarsmakten, *befrielse från värnpliktstjänstgöring på grund av nedsättning av prestationsförmågan eller särskild risk för detta*, anstånd med värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende som avses i detta stycke.

¹ Lagen omtryckt 1985:1059.

Sekretess gäller inom försvarsmaktens personalvård med avseende på värnpliktiga för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos konsulent eller annan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå med råd och hjälp i personliga angelägenheter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Motion

Motion från allmänna motionstiden 1987

1986/87:Fö308 av Margareta Hemmingsson (s), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en översyn av inskrivningsförfarandet.

Utskottet

Inledning

År 1983 bemyndigade regeringen chefen för försvarsdepartementet att tillkalla en kommitté med uppdrag att utreda värnpliktsutbildningen. Kommittén antog namnet 1983 års värnpliktsutbildningskommitté (VK 83). Genom regeringens bemyndigande i mars 1987 utvidgades VK 83:s uppdrag att avse även bl.a. frågan om frikallelse av värnpliktiga. Tilläggsdirektivet föranleddes av ett uttalande av riksdagen om behovet av en sådan översyn med påpekan det att uppgiften kunde anförtros t.ex. VK 83 (FöU 1983/84:5, rskr. 51).

I betänkandena (SOU 1984:7) Värnplikten i framtiden och (SOU 1985:36) Värnplikten i samhället har kommittén redovisat sina överväganden och förslag om hur värnpliktsutbildningen bör bedrivas. I betänkandet (SOU 1986:43) Befrielse från värnpliktstjänstgöring har kommittén behandlat frågan om frikallelse av värnpliktiga och vissa därmed sammanhängande frågor.

VK 83 föreslår i sistnämnda betänkande att värnpliktslagen (1941:967) jämte följdförfattningarna till denna görs till föremål för en samlad översyn. Översynen behövs enligt VK 83 för att få till stånd en modern och lättöverskådlig författningstext med ett innehåll som står i överensstämmelse med den praxis som har utvecklats i värnpliktsfrågorna. I betänkandet lämnar kommittén dock vissa förslag som den bedömer vara så angelägna att de bör genomföras redan före den förordade översynen. Vissa andra förslag i detta och tidigare betänkanden av VK 83 föreslår kommittén skall tas i beaktande i samband med den föreslagna översynen.

VK 83:s betänkande (SOU 1986:43) Befrielse från värnpliktstjänstgöring och remissyttrandena över detta har utgjort det huvudsakliga underlaget för proposition 1987/88:54. Sammanställningar över betänkandet och remissyttrandena har fogats till propositionen (bilagorna 1 och 3). I bilaga 2 redovisas kommitténs författningsförslag.

Försvarsministern förklarar att han delar VK 83:s av remissinstanserna stödda uppfattning att det föreligger ett behov av en samlad översyn av värnpliktsförfattningarna. Han säger sig avse att i särskild ordning ta initiativ till en sådan översyn. I proposition 1987/88:54 begränsar han sig därför till att i enlighet med VK 83:s förslag förorda vissa ändringar i personbedömnings-systemet och föreslå att bestämmelserna i värnpliktslagen om inskrivning av och värnplikt för underåriga skall utgå.

En framställning från värnpliktsverket ger försvarsministern anledning att i propositionen också lägga fram förslag rörande skyldigheten att utfärda inskrivningsbok. Vidare föreslår han på grundval av en rapport från chefen för armén att en försöksvis tillämpad möjlighet att dela upp krigsförbandsövningar för vissa värnpliktiga inom armén skall permanentas och utvidgas.

Utskottet delar VK 83:s och försvarsministerns uppfattning beträffande behovet av en samlad översyn av värnpliktsförfattningarna. Det synes enligt utskottets mening lämpligt att i detta sammanhang, såsom försvarsministern anför (s. 24), bl.a. bedöma behovet av särskilda bestämmelser för värnpliktiga som är sjömän eller samer.

Utskottet kommer att i det följande under särskilda rubriker behandla vissa viktigare överväganden och förslag i propositionen.

Frikallelse, undantagande och befrielse m.m.

De ändringar som i propositionen föreslås rörande undantag från skyldigheten att fullgöra värnpliktsutbildning rör främst 3–5 §§ värnpliktslagen. Det föreslås också vissa konsekvensändringar i andra paragrafer i nämnda lag (12, 19 och 29 §§). I sekretesslagen (1980:100) föreslås en anpassning till ändrad terminologi.

Den huvudsakliga innebörden av de föreslagna ändringarna är att uttrycken frikallelse, undantagande och befrielse i värnpliktslagen ersätts av det gemensamma uttrycket befrielse. Bestämmelserna vad gäller grunderna för befrielse från värnpliktstjänstgöringen föreslås anpassas så att de bringas i överensstämmelse med gällande praxis. Vidare införs en enhetlig åldersgräns på 28 år för befrielse från värnpliktstjänstgöring både vid naturalisation och vid långvarig utlandsvistelse.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att det nuvarande systemet för inskrivning av värnpliktiga och redovisning av försvarsmaktens personal beslutades av 1968 års riksdag (prop. 1968:34, SU 92, rskr. 214). I början av 1980-talet genomfördes den förändringen att uttagningen av värnpliktiga med placering i handräckningstjänst ersattes med placering i bevaknings- och depåtjänst (prop. 1981/82:102 bil. 2, FöU 18, rskr. 374). Innebörden av denna förändring var bl.a. att de handräckningsvärnpliktiga i större omfattning kunde användas i krigsorganisationen och att ingen längre togs i anspråk för värnpliktsutbildning, om han av medicinska skäl inte kunde krigsplace-

ras. I övrigt har ordningen för tjänstbarhetsbedömning av de värnpliktiga i stort legat fast, även om verksamheten varit föremål för kontinuerligt översyns- och utvecklingsarbete inom resp. myndighet. En närmare redogörelse för inskrivningsförfarandet och utvecklingen av systemet lämnas i propositionen (s. 13-17 och s. 18 ff.).

Utskottet delar försvarsministrernas och VK 83:s uppfattning att den nuvarande ordningen för inskrivning av värnpliktiga i huvudsak fungerar bra. De föreslagna ändringarna innebär, såsom också framhålls i propositionen, inte heller någon genomgripande förändring av nuvarande system. De är närmast att se som ett första steg mot den anpassning till gällande praxis och mot den modernisering av gällande författningar som den ovan förordade översynen syftar till. Utskottet har ingen erinran mot lagförslagen i här behandlad del. Det bör därför antas av riksdagen i enlighet med regeringens förslag.

Utskottet behandlar i detta sammanhang den under allmänna motionstiden 1987 väckta motionen 1986/87:Fö308 (s). Däri yrkas att regeringen, på sätt den finner lämpligt, skall göra en översyn av inskrivningsförfarandet och återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder. Motionären framhåller som grund för sitt yrkande att det uppdragats att värnpliktiga inskrivningsassistenter och ibland även befäl och civilanställda på värnpliktskontoren fuskar med testresultaten vid inskrivningsprovningarna.

I samband med inskrivning av värnpliktiga har fusk kunnat konstateras i några fall. Utskottet ser allvarligt på att fusk förekommit. Dock har utskottet upplysts om att ändrade rutiner vid provningen av de värnpliktiga minskat möjligheterna till ett sådant förfarande. Skulle fusk förekomma även fortsättningsvis utgår utskottet ifrån att åtgärder mot detta vidtas. Sammanfattningsvis anser utskottet, såsom framhållits i det föregående, att det nuvarande systemet för inskrivning av värnpliktiga i allt väsentligt fungerar bra och finner inte skäl för en översyn av det slag som föreslås av motionären.

Inskrivning av underåriga

För närvarande får regeringen bestämma om inskrivning av den som under inskrivningsåret fyller minst 16 år. Den som inskrivits som underårig blir därigenom värnpliktig.

Försvarsministern framhåller att reglerna (2 § första stycket och 15 § värnpliktslagen) om inskrivning av och värnplikt för underåriga bygger på det vid tiden före den nya befälsordningen (prop. 1977/78:24, FöU 10, rskr. 179) gällande systemet för rekrytering av anställt befäl till den militära organisationen. I och med tillkomsten av den nya befälsordningen påbörjar alla blivande yrkesbefäl befälsutbildningen genom att först som värnpliktiga fullgöra grundutbildningen tillsammans med övriga värnpliktiga. Därigenom finns enligt försvarsministern ej längre behov av nämnda regler i värnpliktslagen varför dessa bör utgå. För detta talar enligt försvarsministrernas uppfattning även att Sverige internationellt ställt sig bakom strävandena att förhindra att den som inte fyllt 18 år deltar i militärt försvar.

Utskottet delar uppfattningen att inskrivning av och värnplikt för underåriga inte längre bör vara möjlig. Riksdagen bör därför i enlighet med

regeringsförslaget avskaffa bestämmelserna därom i 15 § värnpliktslagen och som en konsekvens av detta även upphäva 2 § första stycket i denna lag.

FöU 1987/88:4

Inskrivningsbok

Försvarsministern framhåller att inskrivningen och redovisningen av värnpliktiga sedan länge sker med stöd av automatisk databehandling. Därigenom finns det som värnpliktsverket i en skrivelse till regeringen har påpekat inte längre något behov av att manuellt föra in uppgifter om den värnpliktiges tjänstgöringsförhållanden i en särskild inskrivningsbok. Redovisningen av dessa tjänstgöringsförhållanden sker numera på annat sätt. Bestämmelsen i 20 § värnpliktslagen om inskrivningsbok bör därför enligt försvarsministerns mening utgå.

Utskottet biträder propositionens förslag också i denna del. 20 § värnpliktslagen bör därför upphävas av riksdagen.

Uppdelning av arméns krigsförbandsövningar

Riksdagen antog år 1984 en lag (1983:1020) om försök med uppdelning av krigsförbandsövningar inom armén (prop. 1983/84:59, FöU 10, rskr. 119). Därigenom blev det möjligt att under tiden den 1 mars 1984—den 30 juni 1986 på försök dela upp krigsförbandsövningarna för värnpliktiga inom armén som tagits ut till befattningar för plutons- och kompanibefäl. Genom en lag om ändring av ovannämnda lag gav riksdagen år 1986 förutsättningar för en förlängning av denna försöksverksamhet intill utgången av juni 1988 (prop. 1985/86:100 bil. 6, FöU 5, rskr. 117).

Chefen för armén har i en rapport till regeringen redovisat resultatet av försöksverksamheten. På grundval av rapporten anser försvarsministern att systemet med uppdelning av krigsförbandsövningar bör införas permanent som ett alternativ till sammanhängande övningar för att ge ytterligare möjligheter till flexibel utbildning. Han anser även att det finns fog för att utvidga systemet till att kunna avse också värnpliktiga som inte har befälsbefattningar. Det bör, anför försvarsministern, ankomma på chefen för armén att precisera vilka värnpliktiga som skall kallas in till uppdelad krigsförbandsövning.

Försvarsministern påpekar att en inkallelse till uppdelad krigsförbandsövning innebär ytterligare en inryckning och en utryckning för den värnpliktige. Eftersom in- och utryckningsdagar enligt gällande bestämmelser inte anses ingå i det föreskrivna antalet övningsdagar skulle en uppdelad krigsförbandsövning innebära att den värnpliktige nödgas avsätta ytterligare två dagar vid en uppdelad krigsförbandsövning. Högsta antalet tjänstgöringsdagar bör därför enligt försvarsministerns uppfattning vid sådan krigsförbandsövning reduceras med två dagar. Försvarsministern understryker i detta sammanhang att strävan bör vara att undvika att anstånd med tjänstgöring medför att den värnpliktige fullgör bara den ena delen av övningen. Sålunda bör t.ex. de värnpliktiga som kallas in till uppdelad krigsförbandsövning särskilt anmodas att söka om anstånd med hela övningen även om hindret bara avser den senare delövningen.

Utskottet biträder propositionens förslag om uppdelade krigsförbandsövningar inom armén. Därvid bör såsom föreslås det sammanlagda antalet övningsdagar reduceras till högst 23 dagar för meniga och gruppbefäl och till högst 30 dagar för plutons- och kompanibefäl. Riksdagen bör sålunda anta den ändring i 27 § värnpliktslagen som föreslås i propositionen.

Ikraftträdande m.m.

Utskottet har ingen erinran mot försvarsministerns förslag att lagändringarna träder i kraft den 1 juli 1988 såvitt avser bestämmelserna om uppdelning av krigsförbandsövningen och den 1 juli 1989 i övrigt.

Utskottet har inte heller något att erinra mot de delar av lagförslagen som utskottet inte berört i det föregående.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1986/87:Fö308 om översyn av inskrivningsförfarandet,
2. att riksdagen antar det genom proposition framlagda förslaget till lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967),
3. att riksdagen antar det genom proposition framlagda förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Stockholm den 26 januari 1988

På försvarsutskottets vägnar

Arne Andersson

Närvarande: Arne Andersson i Ljung (m), Olle Göransson (s), Roland Brännström (s), Åke Gustavsson (s), Gunhild Bolander (c), Evert Hedberg (s), Ingvar Björk (s), Hans Lindblad (fp), Olle Aulin (m), Iréne Vestlund (s), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c), Barbro Evermo (s), Lennart Holmsten (s), Wiggo Komstedt (m) och Carl-Johan Wilson (fp).

